

A rezultatív szerkezetek és az igekötők eloszlása a magyar nyelvben
jelige: rezultatív

Tartalom

1. Bevezetés.....	3
2. Az igeekötők és a névszói rezultatívok eloszlásáról szóló szakirodalom áttekintése.....	4
2.1. Az igeekötők és a névszói rezultatív szerkezeti helye	4
2.2. Az irodalom a névszói rezultatívok és az igeekötők komplementer eloszlása mellett	6
2.3. Az irodalom a névszói rezultatívok és az igeekötők komplementer eloszlása ellen	8
3. Az adatok elemzése	11
3.1. A kutatás módszertana.....	11
3.2. Az igeekötő és a névszói rezultatív pozíciója	12
3.3. A névszói rezultatív szemantikája.....	13
3.4. Az igei predikátum szintaktikai típusa	16
3.5. Az igeekötő típusa.....	18
4. Az igeekötős és a névszói rezultatív együttes előfordulásának magyarázata	18
5. Összegzés	22
6. Bibliográfia	24
7. 1. Függelék.....	26
8. 2. Függelék.....	27

1. Bevezetés

A dolgozat témája a rezultatív szerkezetek megjelenése és eloszlása a magyar nyelvben. Ezzel a témakörrel foglalkozik többek között Komlósy (1992, 1994), É. Kiss (2004, 2006), Bene (2005) és elsősorban az általuk végzett kutatásokból indulok ki. A rezultatív szerkezet egy a páciensi argumentum jelölésén bekövetkező eredményállapotot fejez ki, amit a magyar nyelvben raggal ellátott eredményhatározóval vagy igekötővel jelölhetünk. A páciens egy olyan thematikus szerep, amely egy hatás vagy egy változás elszenvedőjét jelöli. Mind a tranzitív, mind az intranszitiv igékkel egyaránt megjelennek az igekötős és a névszói rezultatívok és általában komplementer eloszlást mutatnak, azaz vagy csak a névszói vagy csak az igekötős rezultatív jelenik meg, a kettő nem fordul elő egyszerre, mint ahogy az (1) és (2) példáiban látható. Az (1) példái Komlósy (1992: 502, 512) adatain és ítéletein, a (2) példái pedig Bene mondatain (2005: 69-70) alapulnak.

- (1) a. *Kati zöldre festette a kerítést.*
 b. *Kati befestette a kerítést.*
 c. **Kati zöldre befestette a kerítést.*
- (2) a. *Jéggé fagyott a víz a hidegben.*
 b. *A víz megfagyott a hidegben.*
 c. **A víz jéggé megfagyott a hidegben.*

Azonban vannak olyan adatok, amik azt mutatják, hogy ez a komplementer eloszlás nem minden esetben jellemző. Ahogyan azt a (3) mondatai is illusztrálják a névszói és az igekötős rezultatívok együtt vannak jelen.¹

- (3) a. *A haját befestette szőkére.*
 b. *Főzzük meg puhára a zöldborsót.*

Az (1c), (2c) és a (3) mondatai nagyon hasonló szerkezetet mutatnak, mindegyikben egyszerre van jelen az igekötős és a névszói rezultatív. Viszont ezeket az adatokat sem egységesen ítélik meg az irodalomban. A lent tárgyalandó irodalomban is szerepelnek hasonló mondatok, és azokat egyes szerzők elfogadhatónak tartják.

A témával foglalkozó szakirodalom nem vélekedik egységesen erről a nyelvi jelenségről. A különböző szerzők gyakran nagyon hasonló adatokat eltérően ítélik meg,

¹ Az adatokat a Magyar Nemzeti Szövegtárból vettem. A Magyar Nemzeti Szövegtárról lásd Váradi (2002).

továbbá, nem adnak részletes elemzést arról, hogy melyek azok a tényezők, amelyek engedélyezik vagy kizárják az igekötő és a névszói rezultatív egyszerre történő előfordulását. Komlósy (1992) és É. Kiss (2006) úgy elemzik ezt a jelenséget, hogy az igekötő és a névszói rezultatív ugyanazt a funkciót töltik be és ezért zárják ki egymást egy szerkezetből. Azonban nem feltétlen világos, mi is pontosan ez az azonos szerep. A dolgozat és a kutatás ezen kérdések köré összpontosul és ezen problémák mentén igyekszek körüljárni a témát. A kutatás során a Magyar Nemzeti Szövegtár korpuszából gyűjtök olyan példákat, amelyekben a névszói és az igekötős rezultatív egyszerre fordulnak elő. Majd a példák vizsgálata alapján a szerkezetet befolyásoló és engedélyező tényezőket igyekszek meghatározni. Az adatok alapján látható lesz, hogy az igekötő és a névszói rezultatív pozíciója, a névszói rezultatív szemantikája, az igei predikátum szintaktikai típusa, továbbá az igekötő típusa egyaránt nagyban meghatározzák a szerkezet elfogadhatóságát.

2. Az igekötők és a névszói rezultatívok eloszlásáról szóló szakirodalom áttekintése

2.1. Az igekötők és a névszói rezultatívok szerkezeti helye

A dolgozatnak ezen fejezete a névszói rezultatív szerkezetek és az igekötők tulajdonságaival, szerepével és eloszlásával foglalkozó szakirodalmát tekinti át. A rezultatív kifejezés az alany által végzett cselekvés eredményét jelöli, illetve azt fejezi ki, hogy a cselekvés eredményeképpen milyen állapot jött létre. Ezt a magyar nyelvben rendszerint *-ra/-re* (sublativusi) vagy *-vá/-vé* (translativusi) ragokkal létrehozott eredményhatározók vagy igekötők segítségével fejezzük ki, mint ahogyan ezt az alábbi példák is mutatják. Az igekötők rezultatívként történő elemzéséről többek között Komlósy (1992, 1994), É. Kiss (2004, 2006) és Bene (2005) is írnak.

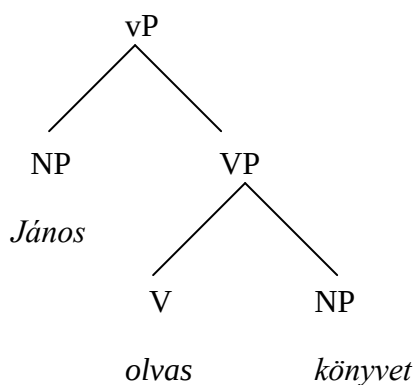
- (4) a. *Kati zöldre festette a kerítést.*
b. *Jéggé fagyott a víz a hidegben.*
- (5) a. *Kati elolvasta a könyvet.*
b. *Kati befestette a haját.*

Míg a (4) mondataiban csak a névszói rezultatív jelenik meg, addig az (5) példáiban kizárólag az igekötő van jelen. Az (4a) példa azt fejezi ki, hogy Kati festette a kerítést és a festés következtében a kerítés zöld színű lett, a (4b) példában a víz állapota változott meg. Az (5a) azt írja le, hogy Kati elkezdte olvasni a könyvet majd az olvasás folyamatának

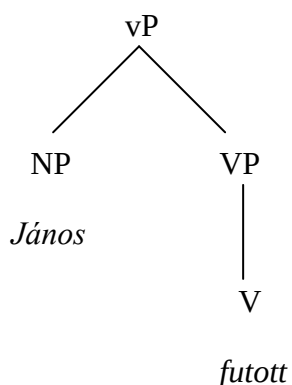
eredményeképp a könyv végére ért. Az (5b)-ben pedig a hajfestés következtében a haj színe megváltozik az eredetihez képest. Mind a (4), mind az (5) példáiban egy az ige által jelölt esemény jelenik meg és annak eredménye, egy új állapot.

Azonban ezek a rezultatív kifejezések különböző típusú igékkel különböző módon viselkednek. A tranzitív igékkel és az intranszitiv igéken belül az unakkuzatív (pl.: *törik*, *esik*, *elfárad*) és az unergatív (pl.: *sétál*, *beszél*, *fut*) igék csoportjával nem ugyanolyan módon fordulnak elő a különböző ige-csoportok eltérő kiinduló szerkezete miatt, amelyeket többek között Bene (2005) és É. Kiss (2008) is tárgyal. Míg az ágensi thematikus szereppel rendelkező argumentum az igei kifejezésen kívül (külső argumentum), addig a páciensi thematikus szerepű argumentum az igei kifejezésen belül (direkt belső argumentum) generálódik. É. Kiss (2008) és Bene (2005) alapján felteszem, hogy a magyarban is a belső argumentumok a VP komplementumi pozíciójában kerülnek beillesztésre, a külső argumentumok viszont egy külön projekció, az ún. vP specifikálói pozíciójában. A tranzitív igék ágensi és páciensi szerepeket osztanak ki, szerkezetük a (6)-ban látható. Az unergatív igék csak ágensi szerepet osztanak ki, így csak külső argumentumuk van. Az unakkuzatív igék kizárólag páciensi szerep kiosztására képesek, ezért mélyszerkezeti tárggyal rendelkeznek. A (6) a tranzitív igék kiinduló szerkezetét, a (7) az unergatívokét, a (8) az unakkuzatívokét ábrázolja.

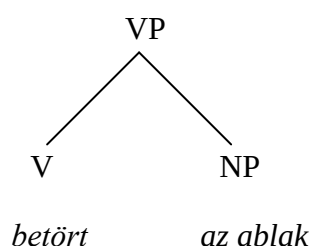
(6) Tranzitív igék: NP [_{VP} V NP]

- (7) Unergatív igék: NP [_{VP} V]

- (8) Unakkuzatív igék: _ [_{VP} V NP]

Amíg a tranzitív és unakkuzatív igéknek van mélytárgya (vagyis belső argumentuma), addig az unergatívoknak nincs. Az ún. Direct Object Restriction (DOR), valódi tárgy megkötés szerint rezultatívokat csak mélyszerkezeti tárgy jelenléte engedélyez (Levin, Rappaport Hovav, 2002). A (4a) és (5a, b) példákban tranzitív igét bővít a rezultatív kifejezés, viszont a (4b) példában unakkuzatív igét. Unergatív igékkel csak akkor állhat rezultatív kifejezés, ha van egy ún. áltárgyuk is, amit a (9) példákban visszaható névmás jelöl. Ennek az áltárgynak nincs thematikus szerepe, nem része az igei argumentumszerkezetnek.

- (9) a. *A fiúk kiugrálták magukat.*
 b. *A fiúk fáradtra ugrálták magukat.*

Névszói rezultatívokhoz kell egy kiinduló szerkezeti tárgy.

Rendszerint az igekötő és a névszói rezultatív a VM pozíciót foglalja el egy szerkezetben, ebből is adódik a komplementer eloszlás kérdése. É. Kiss (2008) elemzésében mind a kettő a VP és vP feletti PredP-ben helyezkedik el.

2. 2. Az irodalom a névszói rezultatívok és az igekötők komplementer eloszlása mellett

É. Kiss (2006) amellett érvel, hogy a névszói rezultatívok és a rezultatív igekötők szigorúan komplementer eloszlást mutatnak, továbbá ugyanazt a funkciót töltik be. É. Kiss

(2006: 17) az igekötők három fő típusát különbözteti meg; a rezultatív, a terminatív és a lokatív igekötőkét. A rezultatív igekötők (10a) olyan mondatokban vannak jelen, amelyek állapotváltozást fejeznek ki és ezek az igekötők a páciensnek a változás következtében létrejött állapotát jelölik. A terminatív igekötők a helyváltoztatást kifejező mondatokban (10b), a lokatívok pedig a létezést, térbeli elhelyezkedést leíró mondatokban szerepelnek (10c). Mind a rezultatív igekötő, mind a névszói rezultatív egy az esemény eredményeképpen létrejött állapotváltozást fejeznek ki.

- (10) a. *Éva befestette a haját.*
 b. *Zsuzsa beszaladt.*
 c. *János kint áll.*

É. Kiss a névszói rezultatívokhoz hasonlóan a rezultatív igekötőket is másodlagos predikátumokként elemzi, amelyek a páciensről tesznek állítást; logikai alanyuk az ige belső argumentuma, páciense. A másodlagos predikátumok predikatív egységek, amelyek egy állítást fejeznek ki, és az az egység, amire vonatkoznak, az számukra a logikai alany szerepét tölti be. A rezultatív szerkezetek a páciensre vonatkozóan egy új állapot létrejöttéről tesznek állítást, ami mind a névszói rezultatívok, mind a rezultatív igekötők esetében igaz.

Több érv is szól amellett, hogy a rezultatív igekötők másodlagos predikátumok. É. Kiss (2006: 19) a (11), (12), (13) példáit egymás megfelelőiként elemzi. Míg az 'a' jelzésű mondatokban csak a névszói rezultatív van jelen, addig a 'b' jelű mondatokban csak az igekötő.

- (11) a. *Éva szőkére festette a haját.*
 b. *Éva befestette a haját.*
 (12) a. *Eszter tíz szeletre vágta a tortát.*
 b. *Eszter felvágta a tortát.*
 (13) a. *A hús puhára főtt.*
 b. *A hús megfőtt.*

Viszont É. Kiss megjegyzi, hogy míg az igekötők és a névszói rezultatívok egyaránt a cselekvés végpontját, illetve a cselekvés eredményeképpen létrejött állapotváltozást jelölik, addig az igekötők lexikai értelemben véve nem rendelkeznek leíró tartalommal, vagy csak nagyon kevés. A (11a) mondatban a hajfestés eseménye következtében egy állapotváltozás jön létre, megváltozik a haj színe és az új hajszín szőke lesz, azonban a (11b) mondatban az

igekötő csak azt jelöli, hogy a hajfestés következményeként egy új állapot állt be, az új állapot milyenségét nem írja le.

A másodlagos predikátumok további jellemzője, hogy az alanyuk csak specifikus lehet, tehát a magyarban nem lehet pusztán főnév a rezultatív szerkezet páciense. É. Kiss (2006: 21) kiemeli, hogy az igekötő másodlagos predikátumként történő elemzését az is alátámasztja, hogy a páciens argumentumnak az igekötős ige esetében is specifikusnak kell lennie semleges intonáció mellett, ahogyan a (14), (15) példái illusztrálják.

- (14) a. *Éva tíz szeletre vágta a tortát.*
 b. **Éva tíz szeletre vágott tortát.*
- (15) a. *Éva felvágta a tortát.*
 b. **Éva felvágott tortát.*

Komlósy (1992) az igekötők és az igekötőszerűen viselkedő egységek (utóbbihoz tartoznak szerinte a névszói rezultatívok) vizsgálata során szintén úgy elemzi a vonatkozó adatok egy részét, hogy az igekötők a névszói rezultatívokkal komplementer eloszlást mutatnak, ahogyan a (16) példáiban látható az igekötős és a névszói rezultatív nem fordulhatnak elő egyszerre.

- (16) a. **Péter pirosra befestette a kerítést.*
 b. **Péter szénné elégette a húst.*

Komlósy (1992: 502) ezt azzal magyarázza, hogy „két elem rendszerint akkor zárja ki egymást egy szerkezetből, ha mindkettő ugyanarra a szerkezeti helyre, azaz ugyanarra a funkcióra pályázik. (Egy-egy szerkezeti helyet ugyanis [...] egyidejűleg csak egy elem tölthet be.)” Tehát ha mind a névszói rezultatív, mind az igekötő ugyanazt a funkciót töltik be, akkor csak az egyik lehet jelen, a kettő egyszerre nem fordulhat elő.

2.3. Az irodalom a névszói rezultatívok és az igekötők komplementer eloszlása ellen

É. Kiss (2004: 23-24) hoz olyan példákat is a rezultatív igekötők vizsgálata során, ahol a rezultatív igekötő és a névszói rezultatív egyszerre fordulnak elő, ahogyan ezt a (17) mondatai reprezentálják. Ezeket az adatokat É. Kiss úgy elemzi, hogy egy összetett igevonzat jelenik meg két alakban. A rezultatív igekötő úgy viszonyul a névszói rezultatívhoz, hogy

csupán grammatikai jegyeket hordoz, mint például a végpontot jelölő aspektuális jegyet, egy új állapot létrejöttét, leíró tartalmat nem.

- (17) a. *Éva kimosta a ruhát tisztára.*
 b. *Péter befestette a kerítést pirosra.*
 c. *János felvágta a húst darabokra.*

É. Kiss (2004: 24) ezt a viszonyt egy például a spanyol nyelvben is megtalálható szerkezethez hasonlítja, amikor egy igevonzat két alakban van jelen, az igehez kapcsolódó névmásként és a vele koreferens tartalmas főnévi kifejezésként (18).

- (18) *Miguelito le_i regaló un caramelo a Mafalda_i.*
Miguelito neki adott egy karamellát Mafaldának.

Az állapotváltozást kifejező predikátumok (19a) mellett Kardos (2012: 182-186) a helyváltoztatást (19b) és a fokozat elérését (19c) kifejező predikátumok esetében is megemlíti annak a lehetőségét, hogy az igekötő és a végpontot jelölő kifejezés egyszerre fordul elő.

- (19) a. *János befestette a kerítést pirosra.*
 b. *Anna felmászott az első emeletre.*
 c. *Kati felmelegített egy levest 80 fokra.*

A végpontot jelölő lexikális kifejezés további leíró tartalommal pontosítja az igekötővel jelzett végpontot, mivel az igekötő csupán a végpont létezéséről ad információt, amit É. Kiss (2004, 2006) és Surányi (2009a) is megfogalmaznak. Kardos az igekötőket és a lokatív, rezultatív kifejezéseket egyaránt az események határolóiként elemzi, amikor nem egyszerre jelennek meg egy szerkezeten belül. A (19) példáiban, mind az igekötők, mind a végpontot jelölő kifejezések az esemény maximalizálását vezetik be a predikátumba, aminek az eredményeként az egyik operátor aspektuálisan redundáns lesz. Az igekötő és a névszói rezultatív együttes előfordulására így a fenti aspektuális megközelítés nem igazán ad magyarázatot, csupán nem zárja ki annak létezését. Az általunk vizsgált szerkezet tehát nem aspektuálisan meghatározott, hanem valamilyen más szempontok szerint.

Ezen kívül Komlósynál (1994: 144-146) is találhatók olyan adatok, amik az igekötő és a névszói rezultatív együttes jelenlétét mutatják.

- (20) a. **A váza tört.*
 b. *A váza darabokra tört.*

- (21) a. *A váza széttört.*
 b. *A váza eltört.*
- (22) a. *A váza darabokra tört szét.*
 b. **A váza darabokra tört el.*

A (20) és (21) példái azt mutatják, hogy az unakkuzatív *törík* ige nem állhat névszói rezultatív vagy igekötő nélkül, de bármelyik jelenléte helyessé teszi a szerkezetet. Míg a (22a) mondatban az igekötő és a névszói rezultatív együttes jelenléte helyes, addig a (22b) mondatában már nem. Komlósy ezt egy idioszinkratikus, lexikai megszorításként elemzi, amely szerint a *szét+törík* szótári címszó előfordulhat névszói rezultatívval, de nem kötelező az utóbbinak a jelenléte. Viszont az *el+törík* szótári címszó egyáltalán nem fordulhat elő névszói rezultatívval.

- (23) a. **A gyerek kövérre született.*
 b. *A gyerek megszületett.*
- (24) a. **Mari finomra készített egy tortát.*
 b. *Mari elkészített egy tortát.*

A (23) és (24) példái Komlósytól (1994: 146) származnak, amelyekben az 'a' jelzésű mondatokban az ige névszói rezultatívval áll, a 'b' jellel ellátott mondatokban pedig csak az igekötős ige van jelen. Ha a névszói rezultatív és az igekötő ugyanazt a funkciót töltik be, akkor mind az 'a', mind a 'b' mondatoknak helyesnek kellene lenniük. Komlósy ezeket az adatokat úgy elemzi, hogy a megjelenést, létrehozást kifejező igék esetében mivel az alany illetve a tárgy már magát az eredményt jelöli, így ezek az igék csak igekötőkkel állhatnak, névszói rezultatívval nem. Ezek az adatok arra utalnak, hogy az igekötő és a névszói rezultatív nem ugyanazt a szerepet töltik be, ami amellet szól, hogy nem feltétlenül kell, hogy egymással kiegészítő eloszlásban legyenek.

Továbbá, Komlósy (1992: 502) hoz olyan példát (25), ahol az igekötős és a névszói rezultatív egyszerre fordulnak elő és ezt helyesként elemzi.

- (25) *A kerítés pirosra való befestése jó ötlet volt.*

Ezt azzal magyarázza, hogy mivel a névszói rezultatívok és az igekötők is csak 0 vonásszámú igéhez kapcsolódhatnak, ezért amikor az igekötő és a névszói rezultatív egyszerre vannak jelen, akkor csak az igekötő viselkedik igekötőszerűen, a névszói rezultatívnak pedig más szerkezeti pozíciót kell feltételezni.

Komlósy (1992) több tényezőre is felhívja a figyelmet, ami szerepet játszik. A névszói rezultatívokat és az igekötőket egyaránt igemódosító elemeknek tekinti, amelyek az igével együtt egy szemantikai egységet alkotnak. Semleges mondatban az ige előtti helyen állnak az ige módosítójaként. Ha egy mondatban két igemódosító elem van jelen, akkor ezek közül csak az egyik állhat közvetlenül az ige előtt, a másik elem máshol kap helyet, viszont ekkor a mondat semleges hangsúllyal agrammatikus lesz (26c-f). Ezért két igemódosító egység csak fókuszot tartalmazó mondatban fordulhat elő egyszerre (26a, b). A (26a)-ban a névszói rezultatív a mondat fókuszát képezi, a (26b)-ben pedig kontrasztív topikként van jelen. A (26) példái és az ítéletek Komlósytól (1992: 512) származnak.

- (26)
- a. *János PIROSRA festette be a kerítést.*²
 - b. *Pirosra legutóbb JÁNOS festette be a kerítést.*
 - c. **János pirosra festette be a kerítést.*
 - d. **János befestette pirosra a kerítést.*
 - e. **János befestette a kerítést pirosra.*
 - f. **János pirosra befestette a kerítést.*

A következő részben szeretném megvizsgálni, hogy előfordulhat-e az igekötő és a névszói rezultatív egy szerkezetben belül és melyek azok a tényezők, amelyek ezt befolyásolják. A kutatás empirikus alapjainak megteremtéséhez korpusz adatokat fogok felhasználni.

3. Az adatok elemzése

3.1. A kutatás módszertana

A kutatáshoz a Magyar Nemzeti Szövegtár korpuszából (<http://corpus.nytud.hu/mnsz/>) gyűjtöttem adatokat és elsősorban a szakirodalomban gyakran előforduló névszói rezultatívok alapján indítottam kereséseket. A találatok áttekintése közben kigyűjtöttem a dolgozat mellékletébe azokat a példákat, amelyekben a névszói rezultatív és az igekötő egyszerre fordulnak elő és a névszói rezultatív alapján rendszereztem őket. Az adatok csak véges igéket tartalmaznak. Ezt követően pedig próbáltam megállapítani, hogy melyek azok a tényezők, amelyek engedélyezik, befolyásolják ezt a szerkezetet.

² A dolgozatban a példamondatok fókuszát nagybetűvel jelölöm.

3.2. Az igekötő és a névszói rezultatív pozíciója

Az egyik ilyen meghatározó tényező az igekötő és a névszói rezultatív egymáshoz való elhelyezkedése. A 175 példa 57%-ára az jellemző, hogy a névszói rezultatív az igekötő után helyezkedik el, mint ahogyan ezt a (27) példái mutatják. Vannak esetek, amikor közvetlenül az igekötős ige után áll (27a), de van, amikor más összetevők közbeékelődnek, mint például a rezultatív kifejezés logikai alanya (27b), és van, hogy több más elem is közbeékelődik (27c). A (27c) mondat fókuszot tartalmaz és emiatt az igekötő az ige mögé kerül. Azoknak az eseteknek, amikor a névszói rezultatív az igekötő után helyezkedik el, körülbelül az egynegyed része fókuszot tartalmaz és az igekötő az ige mögött áll.

- (27) a. *Itt most nagyon fertőzött volt a kút, kimertük szárazra, és feloldott mésszel végigszórtuk az alját.*
- b. *Elhatároztam, befestem a szoba bútorait pirosra, meggypirosra, most ez a divat.*
- c. *Csak a közlekedési lámpák váltottak át mechanikus pontossággal pirosról gyorsan villogó zöldre.*

Mivel az eseteknek 57%-ában az figyelhető meg, hogy a névszói rezultatív az igekötő után áll, így úgy tűnik sokat javít ez a sorrend, illetve az igekötő és a névszói rezultatív közötti távolság azokon a mondatokon, ahol a kettő egyszerre fordul elő. Azonban arra is akad példa, hogy a névszói rezultatív az igekötő és a nem véges ige közé ékelődik be, ezek viszont olyan speciális esetek, amikor az ige és az igekötő közé egy modális ige kerül és ilyenkor a névszói rezultatív ezt a modális igét követi, ahogy ez a (28) példáiban megjelenik. A segédigék a magyar nyelvben semleges mondatokban beférkőznek az infinitívuszos vonzatuk igemódosítója és az infinitívusz közé (Kálmán et al. 1989). A (28) mondataiban a beférkőzés következtében az igekötő elhagyja a szokásos pozícióját és a helyére a névszói rezultatív kerül, ami azt is jelezheti, hogy a névszói rezultatív kevésbé igemódosító-jellegű, mint maga az igekötő.

- (28) a. *Azzal megfordul, és nagy szakértelemmel elmagyarázza, hogy kicsi fakanalat kell csinálni, azt bé kell pirosra festeni, s azután az öble közepén ki kell fűrni.*
- b. *A valóságban Turócon, Liptón és Árván kívül mindent be kellene zöldre festeni, a magyarok számára erre megy ki a játék.*

Az esetek másik részében a névszói rezultatív megelőzi az igekötős igét, ilyenkor az igekötő állhat az ige előtt (29) vagy után (30), (31). A (29) példáiban az igekötő az alapnak tekintett pozíciójában, a PredP-ben helyezkedik el. Csak nagyon szórványosan fordult elő az, hogy a névszói rezultatív és az igekötő között az igekötő igéjétől eltérő elem is állt, mint például a (31)-ben. Mindez azt jelenti, hogy a névszói rezultatívok ritkán fordulnak elő a mondat szerkezet balperifériáján.

- (29) a. *A teljesen hibátlan, ép, kemény barackokat szárazra megtöröljük.*
 b. *A Samu család sírjait laposra egybekapálták, simították.*
 c. *...kissé összenyomjuk és forró zsírba téve szép pirosra kisütjük.*
 (30) *Megfogta a szempilláját és lehúzta, s majdnem feketére kente ki a szemhéját.*
 (31) *...és hogy magát sugaras hössé a bitang is hogy költi át, s ha van is...*

Azokban a mondatokban, amikor a névszói rezultatív megelőzi az igét, vagy a névszói rezultatív vagy egy másik összetevő a mondat fókuszát képezi, ahogyan ezt Komlósy (1992) is írja, mint például a (30), (31) példáiban.

3.3. A névszói rezultatív szemantikája

A következő, a szerkezet megjelenését befolyásoló tényezőként a névszói rezultatív szemantikáját vizsgálom meg. A melléknevek csoportosíthatók a szemantikájuk alapján, amely szerint két főbb csoportra bonthatjuk őket: az egyik csoportba tartoznak azok a melléknevek, amelyek fokozhatók, a másik csoportba pedig azok, amelyek nem fokozhatók. Ezt a két csoportot az angol nyelvben megkülönböztethetjük a *very* 'nagyon', *quite* 'egészen' kifejezések, illetve a fokozás tesztjeivel, amelyeket többek között Wechsler (2005: 261-262) is alkalmaz az angol nyelvre. A Wechsler által használt teszteket a magyar nyelvre is alkalmazhatjuk.

- (32) a. Fokozható melléknevek:
very/quite flat/dry/wide nagyon/egészen lapos/száraz/széles
flatter/drier/wider laposabb/szárazabb/szélesebb
 b. Nem fokozható melléknevek:
??very/quite dead/triangular ?nagyon/egészen halott/háromszögletű
*??more dead/triangular *halottabb/háromszögletűbb*

A fokozható melléknevek csoportja további két osztályra különíthető el; a zárt skálát jelölő melléknevek csoportjára és a nyitott skálát jelölőkére, amiről többek között Wechsler (2005: 262) és Hay (1999: 135-136) is írnak. Míg a zárt skálát jelölő melléknevek, mint például *egyenes*, *száraz* magukba foglalnak egy alapértelmezett mértéket, addig a nyitott skálát jelölők, például *hosszú*, *széles*, nem. A *száraz* esetében, ha egy ruha mosás után eléri azt a pontot, hogy száraz, akkor az azt jelenti, hogy már nem tartalmaz vizet és nem lehet ettől a ponttól szárazabb. Azonban a nyitott skálát jelölő mellékneveknél ezt a mértéket a kontextus biztosítja, ezek a melléknevek nem foglalnak magukba egy végpontot az általuk idézett skálán. Mint például egy tárgy, ami *hosszú*, mindig lehet még hosszabb, vagy ha egy fa *magas*, még mindig nőhet magasabbra. Ezen két csoport különválasztására többek között Wechsler (2005: 262) is a *completely* 'teljesen' kifejezés tesztjét használja az angolban, és ezt most a magyar nyelvre alkalmazom.

- (33) a. Zárt skálát jelölő melléknevek:
completely flat/ straight *teljesen lapos/egyenes*
 b. Nyitott skálát jelölő melléknevek:
 ??*completely long/wide* ?? *teljesen hosszú/széles*

Wechsler (2005: 268-269) arra a megállapításra jut Boas (2000) adatai alapján, hogy az angol nyelvben a zárt skálát jelölő rezultatívok gyakoriak, de a nyitott skálát jelölők egyáltalán nem. Boas adataiban a (34a)-ban megjelenő zárt skálát jelölő melléknevek megjelentek rezultatív szerkezetekben, viszont a (34b)-ben lévő nyitott skálát jelölő melléknevek nem.

- (34) a. *clean, dry, flat, full, open, red, shut, smooth, solid*
 b. *famous, fat, ill, sleepy, tired*

A kutatásban elsősorban a névszói rezultatívok felől igyekeztem kereséseket indítani, ezek pedig a következők voltak: *szárazra, szőkére, laposra, pirosra, zöldre, feketére, szélesre, hosszú, darabokra, darabjaira, halálra*. A *szárazra, szőkére, laposra, pirosra, zöldre, feketére* és *szélesre* esetében a sublativusi *-ra/-re* rag melléknévi szótövhöz kapcsolódik, a *darabokra, darabjaira, halálra* esetén viszont főnévhez. Mindazonáltal, a *darabokra, darabjaira, halálra* ugyanúgy tulajdonságokat jelölnek, esetükben nem referenciális főnévi csoportokról van szó. A *hosszú* névszói rezultatívban a *-vá/-vé* translativusi rag a *hős* szótövhöz kapcsolódik, ami lehet főnév és melléknév is. Ezeket a melléknévi szótöveket a szemantikájuk alapján a fenti tesztek segítségével a korábban említett csoportokba próbáltam besorolni.

- (35) *nagyon/egészen száraz/szőke/lapos/piros/zöld/fekete/széles*
szárazabb, szőkébb, laposabb, pirosabb, zöldebb, feketébb, szélesebb

Ezek a melléknevek a fokozható melléknevek közé sorolhatók, anyanyelvi beszélők ezeknek a mellékneveknek a fokozott alakjait helyesnek érzik. Ezen belül további két csoport különíthető el.

- (36) a. *teljesen száraz/szőke/lapos/piros/zöld/fekete*
 b. *?teljesen széles*

Míg a (36a)-ban a zárt skálát jelölő mellékneveket látjuk, addig a (36b)-ben nyitott skálát jelölő melléknév áll. A *lapos* melléknév magába foglal egyfajta végpontot az általa idézett skálán, a *lapos* állapotot akkor éri el egy felület, amikor az már nem egyenetlen és már nem lehet laposabb. Azonban ez a határpont a *széles* esetében már nehezebben határozható meg, de bizonyos esetekben a kontextus biztosíthatja azt. Az angol nyelvben a rezultatív szerkezetekben a zárt skálát jelölő melléknevek jelennek meg, a nyitott skálát jelölők nem, amint azt fent megjegyeztük. A magyar nyelvben ugyanez a viselkedés figyelhető meg. Elsősorban a zárt (37a) skálát jelölő melléknevek fordulnak elő rezultatív szerkezetekben, továbbá azokban a rezultatív szerkezetekben is, ahol a névszói rezultatív és az igekötő egyszerre vannak jelen. A *szélesre* névszói rezultatívnak szintén egy zárt használata jellemző a rezultatív szerkezetekben, mivel ezekben az esetekben idiomatikus viselkedést mutat: mint ahogyan a (37b)-ben is megjelenik, egy *szélesre* tárt kaput már nem lehet még szélesebbre tárni. Egy kapu szélessége maximálissá válik a kitérővel.

- (37) a. *Itt most nagyon fertőzött volt a kút, kimertük szárazra, és feloldott mésszel végigszórtuk az alját.*
 b. *A beszélgetés is ott fog megtörténni - tárta ki szélesre a kaput ez a hihetetlenül magas pingvin.*

A főnevekből képzett névszói rezultatívok *hőssé*, *darabokra*, *darabjaira*, *halálra* szintén a zárt skálát jelölő tulajdonságok közé sorolhatók, ahogy ezt a *teljesen* kifejezés tesztje mutatja (38). Ezeknek az esetében az volt megfigyelhető, hogy míg a *darabokra*, *darabjaira*, *hőssé* (39) kifejezések előfordultak olyan rezultatív szerkezetekben, ahol a névszói rezultatív mellett az igekötő is jelen volt, addig a *halálra* nem fordult így elő a korpuszban.

- (38) *teljesen hős/darabos/halott*
- (39) a. *Azok szeretetért, kenyérféért éheznek, akik lírai hőssé válnak át a versekben viszonzásul.*
- b. *Magozzuk ki a paprikát, és vágjuk le egyenlő darabokra.*

A (39)-ben a főnévből képzett névszói rezultatívval (*hőssé, darabokra*) együtt igekötő is megjelenik.

3.4. Az igei predikátum szintaktikai típusa

További, a rezultatív szerkezetet meghatározó tényező lehet a predikátum típusa. A rezultatív szerkezetek vizsgálata során többek között Simpson (1983), Carrier és Randall (1992), Wechsler (1997; 2005) is nagy hangsúlyt fektettek a különböző típusú predikátumok viselkedésének megfigyelésére. A rezultatív szerkezeteket két nagyobb csoportra osztják a predikátum típusa alapján. Az egyik csoportba tartoznak azok a rezultatív szerkezetek, ahol a szerkezet logikai alanya szemantikai argumentuma az igének, a másik csoportba pedig azok, amelyeknek a logikai alanya nem szemantikai argumentuma az igének. Az előbbi csoportba sorolhatók a tranzitív és az unakkuzatív igék, az utóbbi csoportba az unergatív igék. A (40) mondatai Carrier és Randall (1992: 173) példáin alapulnak.

- (40) a. *A kertész laposra locsolta a tulipánokat.*
- b. *A kocogó rongyosra futotta a cipőjét.*

A (40a) példájában a tranzitív *locsol* igének a *tulipánokat* a szemantikai argumentumába tartozik, viszont a (40b)-ben a *cipőjét* nem szemantikai argumentuma az unergatív *fut* igének. Míg a *tulipánokat* a *laposra*, addig a *cipőjét* a *rongyosra* rezultatív kifejezés logikai alanyát képezi. A tranzitív *locsol* és az unergatív *fut* igék, ha nem rezultatív szerkezetben fordulnak elő, a következő viselkedést mutatják:

- (41) a. *A kertész locsolta a tulipánokat.*
- b. *A kocogó futott.*
- c. **A kocogó futotta a cipőjét.*

Nem rezultatív szerkezetben a tranzitív *locsol* ige mellett megjelenhet a *tulipánokat* tárgy (41a), viszont az unergatív *fut* mellett nem állhat a *cipőjét* tárgy (41b, c), csak a rezultatív

szerkezettel együtt. Tehát a *cipőjét* nem szemantikai argumentuma a *fut* igének. Ezeket az adatokat többek között Simpson (1983), Carrier és Randall (1992) és Wechsler (2005) kontroll, illetve emelő szerkezetekként elemzik. Míg a (40a)-ban a névszói rezultatív logikai alanya az ige szemantikai argumentumának része, addig a (40b)-ben nem. Az előbbi esetet kontroll szerkezetként, az utóbbit emelőként elemzik. Carrier és Randall (1992: 173-183) mindkét csoport esetében olyan szintaktikai elemzést adnak, amelyben az ige, a páciens és a rezultatív kifejezés testvérek, azonban szemantikailag amíg a tranzitív és unakkuzatív igéknél a páciens argumentuma az igének, addig az unergatív igéknél nem.

A magyar nyelvben tranzitív, unakkuzatív és unergatív igékkel egyaránt megjelennek rezultatív szerkezetek, amikor vagy csak a névszói rezultatív vagy csak az igekötő van jelen. Amikor a névszói rezultatív és az igekötő egyszerre fordulnak elő, akkor ez a szerkezet csak olyan igékkel áll a korpusz példáiban, amelyek esetében a rezultatív szerkezet logikai alanya az ige szemantikai argumentuma, azaz tranzitív és unakkuzatív igékkel, ahogyan a (42) példái is mutatják.

- (42)
- a. *A sajtot morzsoljuk szét apró darabokra.*
 - b. *A fánkokat 180 fokok hőmérsékletű olajba tesszük és 2-3 perc alatt szép pirosra megsütjük.*
 - c. *Apró, csillogó darabokra hullott szét ez az arc, mégis egyetlen ragyogó csepp volt.*
 - d. *Az én képzeletemben az ott történtek kapcsán változott át Trebich Laci egy mesebeli, lázadó hőssé.*

A (42a, b) mondataiban a *sajtot* és a *fánkokat*, amelyek a rezultatív szerkezetek logikai alanyait képezik, szemantikai argumentumai a *szétmorzsol* és a *megsüt* tranzitív igéknek. A (42c, d) mondatokban a *széthullik* és az *átváltozott* unakkuzatív igéknek az *arc* és *Trebich Laci* szintén szemantikai argumentumai, és a rezultatív szerkezeteknek a logikai alanyai. A korpusz adatai alapján a magyar nyelvben unergatív igékkel nem igazán fordul elő olyan rezultatív szerkezet, ahol a névszói rezultatív és az igekötő egyszerre van jelen. Anyanyelvi beszélők szerint a következő unergatív igével álló mondatok közül egyik sem igazán jó, viszont a 'b' jelzésű mondatokat jobbnak tartják az 'a' jelzésűektől.

- (43)
- a. *Péter a futóversenyen szétfutotta a cipőjét rongyosra.*
 - b. *Péter a futóversenyen rongyosra futotta szét a cipőjét.*
- (44)
- a. *Péter az erdőben kifutotta magát halálra.*

- b. *Péter az erdőben halálra kifutotta magát.*

A (43) és (44) mondatai nem teljesen elfogadhatók. Ezek a szerkezetek összességében nem olyan jók, habár egyes szórendi változatai jobbak lehetnek.

3.5. Az igekötő típusa

Nem utolsó sorban az igekötő típusa is jelentős mértékben befolyásolhatja az igekötős és névszói rezultatív egyszerre történő előfordulását. A korpuszadatok azt mutatják, hogy az ilyen szerkezetek a direkcionalitást kifejező igekötőkkel jelennek meg elsődlegesen, mint például *be, ki, le, át, szét, össze* igekötőkkel, ahogyan a (45) példái illusztrálják.

- (45)
- a. *...olcsó ruhákat hordott, hosszú nyakláncot, a haját befestette szőkére, mint aki fiatalabbnak akar látszani...*
 - b. *Megfogta a szempilláját és lehúzta, s majdnem feketére kente ki a szemhéját.*
 - c. *S hol süttött le a nap ilyen feketére?*
 - d. *Ez egy nagyravágyó madár. Átmázolja magát zöldre.*
 - e. *Richard Holbrooke által tető alá hozott tűzszünet darabjaira hullik szét...*
 - f. *Össze fog törni darabokra.*

Azonban a nem direkcionalis igekötők, mint például a *meg* és az *újra* is előfordultak (46).

- (46)
- a. *A morzsát kicsit rá is nyomkodjuk, majd 180 fokos olajban 4-5 perc alatt szép pirosra megsütjük.*
 - b. *A levélrés üres száját körbeszegezték valami fémmelel, s a csatorna sárkánytorkát újrafestették, pirosra.*

A szerkezetet befolyásoló tényezők vizsgálatát követően, szeretnék áttekinteni néhány a szerkezet létezésére adott lehetséges elemzést a következő részben.

4. Az igekötős és a névszói rezultatív együttes előfordulásának magyarázata

Amint azt a korpuszadatok elemzése mutatja, az igekötő és a névszói rezultatív egyszerre történő megjelenése egy létező nyelvi jelenség. Elsősorban a direkcionalis igekötőknek a zárt-skálát jelölő névszói rezultatívokkal való előfordulása a jellemző tranzitív

vagy unakkuzatív igék jelenlétében. Ahogyan a 2.3. részben írtam, az ezzel a témával foglalkozó szakirodalom sem zárja ki teljesen a szerkezet létezését.

Egy olyan magyarázatot ad É. Kiss (2004), amikor a (17) példáit elemzi, hogy egy összetett igevonzat jelenik meg két alakban, ahol a rezultatív igekötő úgy viszonyul a névszói rezultatívhoz, hogy grammatikai jegyeket hordoz, de nem rendelkezik leíró tartalommal. A (17) példáit itt megismétlem (47).

- (47) a. *Éva kimosta a ruhát tisztára.*
 b. *Péter befestette a kerítést pirosra.*
 c. *János felvágta a húst darabokra.*

Hasonló elemzést ad Surányi (2009a) a reduplikáló lokatív igekötők és a lexikális lokatív kifejezések együttes előfordulásáról. A (48) példái Surányitól (2009a: 39, 45) származnak, amelyekben az inkorporált lokatív igekötő és a lexikális lokatív kifejezés egyszerre jelennek meg.

- (48) a. *János hozzáértett egy műszert (a vezetékhöz).*
 b. *Benne aludt János a régi szekrényben.*

A lexikális kifejezés szemantikailag specifikusabb, mint az inkorporált elem. Surányi szintaktikai elemzésében az igekötő és a lexikális lokatív kifejezés láncot alkotnak, egy szintaktikai alkotóelemből származnak, amelyhez az igekötő mozgatás révén kapcsolódik. Ekkor az igekötő a lexikális lokatív kifejezés redukált kópiájaként van jelen, a lexikális lokatív kifejezés pedig teljesen ki van ejtve. Valójában azonban a névszói rezultatív és az igekötő együttes jelenléte nem egy ilyen lánc típusú szerkezet. Sokkal inkább arról van szó, hogy különböző szerkezeti pozíciót kell feltételeznünk az igekötő és a névszói rezultatív számára, amikor egyszerre fordulnak elő egy szerkezeten belül. Az igekötős és a névszói rezultatív kifejezés együttes előfordulása a Surányi (2009b) által is appozíciósan elemzett szerkezettel analóg (49).

- (49) a. *János felment a hegyre.*

Komlósy (1994) a (23) és (24)-ben megjelenő példái arra utalnak, hogy az igekötő és a névszói rezultatív nem ugyanazt a szerepet töltik be. Komlósy (1992: 501-502) kitér arra is, hogy a rezultatív szerkezetben, az igéből *-ás/és*-sel képzett főnevek általában megőrzik az alapigéjük vonzatait. Ez általában úgy történik, hogy a vonzat és az igéből képzett főnév közé

beiktatjuk a *való* szót, de vannak olyan egységek, amik nem igénylik a *való* szó jelenlétét vagy egyenesen összeférhetetlenek vele.

- (50) a. *?A kerítés pirosra való festése jó ötlet volt.*
 b. **A kerítés be való festése jó ötlet volt.*
 c. *A kerítés pirosra való befestése jó ötlet volt.*

Az (50a)-ban csak a névszói rezultatív van jelen, az (50b) mondatban csak az igekötő áll az igével együtt. Az (50c) példában a névszói rezultatív és az igekötő egyszerre fordulnak elő és ezt a mondatot Komlósy helyesként elemzi. Ezeket az adatokat a következőképpen magyarázza:

„Az igekötőszerűen viselkedő predikatív vonzatok és az igekötők is kizárólag 0 vonásszámú igéhez kapcsolódhatnak. Ez azért fontos, mert predikatív vonzat igekötős igéhez is járulhat, de ilyenkor sohasem ő, hanem mindig csak az igekötő mutat igekötőszerű viselkedést. Ilyenkor tehát más szerkezeti helyet kell feltételeznünk a számára, mint az igekötőtlen igék mellett (Komlósy, 1992: 507).”

Tehát ha az igekötő és a névszói rezultatív egyszerre vannak jelen, akkor a névszói rezultatívnak más a szerkezeti pozíciója, mint abban az esetben, amikor csak a névszói rezultatív van jelen egy szerkezetben.

Hegedűs (153-155) szintén hoz arra példát, amikor az igekötő és a névszói rezultatív egyszerre vannak jelen (51). Az igekötő egy kiterjesztett PP-ből származik, a sublativusi raggal ellátott névszói rezultatív pedig egy direkcionális PP. Amikor a kettő egyszerre fordul elő, akkor a PP feletti funkcionális projekcióban, a pP-ben a p fejet az igekötő tölti be. Tehát, az igekötő és a névszói rezultatív különböző pozíciót foglalnak el; míg a névszói rezultatív egy PP-ben, addig az igekötő a pP-ben generálódik.

- (51) *Mari lefestette a falat kékre.*

Hegedűs szerint az ilyen szerkezetekben viszont csak direkcionális igekötők állhatnak, mivel az igekötő a pP fejeként egy hozzá illő PP-t szelektál. Hegedűs a névszói rezultatívokat is egyfajta direkcionálisként elemzi. Ezért a *meg* igekötő nem állhat együtt névszói rezultatívval (52).

- (52) **János megverte Pált laposra.*

Azonban a korpuszvizsgálat során több olyan példát is találtam, amikor a *meg* igekötő névszói rezultatívval együtt fordul elő (53).

- (53) a. *A teljesen hibátlan, ép, kemény barackokat szárazra megtöröljük.*
 b. *Mikor szép pirosra megsült, ráütött vagy hat tojáást, elkészült a rántotta.*
 c. *Főzzük meg puhára a zöldborsót.*

Ezek az adatok azt mutatják, hogy nem csak direkcionális igeekötőkkel állnak névszói rezultatívok. Tehát a Hegedüs-féle megközelítés nem ad magyarázatot az adatok egy részére.

Surányi (2009b) É. Kiss (2002) alapján egy appozíciós elemzést ad az (54) példáról. A kvázi argumentumi PP opcionálisan megjelenhet egy adjunktumként a szerkezetben és ekkor az igeekötővel egyfajta appozíciós szerkezetet alkot.

- (54) *János felment a másodikra.*

Egy értelmező viszony áll fenn az inkorporált PP és az adjunktum kvázi argumentum között, ahol az utóbbi tovább konkretizálja az előbbit. Ugyanilyen kapcsolat figyelhető meg az igeekötő és a névszói rezultatív között is.

- (55) *A levélrés üres száját körbeszegezték valami fémmelel, s a csatorna sárkánytorkát újrafestették, pirosra.*

Az (55)-ben az igeekötő és a névszói rezultatív együtt fordulnak elő és a névszói rezultatív előtti vessző arra utal, hogy a beszélő appozitív szerkezetnek érezte a névszói rezultatívot. Az igeekötő és a névszói rezultatív együttes előfordulása sokkal inkább egy ilyen appozitív szerkezetként elemezhető, mintsem lánc típusúként. Az igeekötő és a névszói rezultatív különböző szerkezeti helyet foglalnak el; míg az igeekötő a VM pozíciót tölti be, addig a névszói rezultatív pedig a VPn belül helyezkedik el.

Az eredmények alapján látható, hogy az igeekötő és a névszói rezultatív együttes előfordulása egy létező szerkezet. A szerkezetet befolyásoló egyik tényező az igeekötő és a névszói rezultatív egymáshoz való elhelyezkedése. Az adatok többségére az jellemző, hogy a névszói rezultatív az igeekötő után áll, ami azt jelzi, hogy ez a sorrend illetve a két rezultatív közötti távolság javít azon mondatok elfogadhatóságán, ahol a kettő egyszerre van jelen. Továbbá, a (28) példáiban látható, hogy a segédige beférkőzése következtében az igeekötő elhagyja a szokásos helyét és pozícióját a névszói rezultatív foglalja el, ami arra utal, hogy a névszói rezultatív kevésbé igemódosító-jellegű, mint az igeekötő. Ezen kívül az ebben a szerkezetben előforduló névszói rezultatívok szemantikájára az jellemző, hogy zárt skálát jelölnek, magukba foglalnak egy alapértelmezett végpontot. Az igei predikátum szintaktikai

típusát tekintve, elsősorban kontroll típusú, tranzitív és unakkuzatív igékkel fordul elő az igekötő és a névszói rezultatív egyszerre. Anyanyelvi beszélők intuíciói alapján emelő szerkezetű, unergatív igékkel nem igazán működik ez a szerkezet. Ami az igekötő típusát illeti, főleg a direkcionális igekötők jelenléte jellemző a szerkezetben, de nem direkcionálisok is előfordulnak.

A fenti elemzések alapján összességében megállapítható, hogy az igekötő és a névszói rezultatív együttes előfordulása azért lehetséges, mert nem ugyanazt a szerkezeti pozíciót foglalják el, amikor egyszerre vannak jelen, mint ahogyan ez Komlósynál (1992: 507, 1994: 144-146) is látható. Amikor az igekötő és a névszói rezultatív egyszerre fordulnak elő, akkor az igekötő mutat inkább igemódosító-jellegű viselkedést, a névszói rezultatív kifejezés számára pedig valamilyen más helyet kell feltételezni. Surányi (2009b) az igekötő és a kvázi argumentum együttes előfordulása esetében egy appozíciós elemzést ad, ami az igekötők és névszói rezultatív szerkezetek együttes jelenlétét is megmagyarázza, ugyanis az utóbbi esetben is inkább egy értelmező viszony áll fenn. A névszói rezultatív konkretizálja az igekötőt az appozíciós szerkezetben. Ebben a szerkezetben tehát az igekötő a VM pozíciót foglalja el, a névszói rezultatív pedig valahol a VPn belül helyezkedik el, nem pedig egy lánc típusú szerkezetet alkotnak.

5. Összegzés

A dolgozat azt az alapproblémát vizsgálja, hogy az igekötős és névszói rezultatívok valóban komplementer eloszlásban vannak-e egymással. Az igekötők és a névszói rezultatívok tulajdonságaival, viselkedésével, eloszlásával foglalkozó szakirodalom áttekintése után korpuszvizsgálatot végeztem. A szakirodalomban gyakran előforduló névszói rezultatívok felől indítottam kereséseket és olyan példákat gyűjtöttem, amikor ez a két rezultatív kifejezés egyszerre fordul elő, majd a szerkezetet engedélyező illetve kizáró tényezőket próbáltam megállapítani.

A szerkezet megjelenését több tényező is befolyásolja, ide tartozik az igekötő és a névszói rezultatív elhelyezkedése a szerkezeten belül, a névszói rezultatív szemantikai tulajdonsága, az igei predikátum szintaktikája és nem utolsósorban az igekötő típusa. Ebben a szerkezetben elsősorban direkcionális igekötők fordultak elő zárt skálát jelölő névszói rezultatívokkal kontroll típusú szerkezetben. Viszont a nem direkcionális igekötők, mint például a *meg* és az *újra* is megfigyelhetők voltak ezekben a szerkezetekben.

A kutatásból kiderül, hogy az igekötők és a névszói rezultatívok nem állnak teljesen komplementer eloszlásban egymással, a két különböző rezultatív kifejezés együttes jelenléte lehetséges. A szerkezet létezése azzal magyarázható, hogy az igekötő és a névszói rezultatív együttes jelenlétükkor egy appozíciós szerkezetet alkotnak és különböző szerkezeti pozíciót foglalnak el.

Bibliográfia

- Bene, Annamária (2005). Az igék bennható-mediális-tranzitív felosztásának alkalmazhatósága magyar szintaktikai és morfológiai sajátosságok magyarázatában. Doktori disszertáció. Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Carrier, Jill, Janet Randall (1992). The Argument Structure and Syntactic Structure of Resultatives. *Linguistic Inquiry* 23.2:173-234.
- É. Kiss, Katalin (2004). Egy igekötőelmélet vázlata. *Magyar Nyelv* C:15-42.
- É. Kiss, Katalin (2006). The function and the syntax of the verbal particle. In: É. Kiss K. (szerk.), *Event structure and the left periphery*, 17-55. Dordrecht: Springer.
- É. Kiss Katalin (2008). Free word order, (non-)configurationality, and phases. *Linguistic Inquiry* 39 (3): 441-475.
- Hegedűs, Veronika. Megj.e. Predicative PPs and particles. Előkészületben lévő doktori disszertáció 4. fejezete.
- Hay, Jennifer, Christopher Kennedy, and Beth Levin (1999). Scalar structure underlies telicity in degree achievements. In: T. Matthews & D. Strolovich (szerk.), *SALT IX*, 127-144. Cornell University, Ithaca, NY.
- Kálmán C. Gy., Kálmán L., Nádasdy Á. és Prószéky G.: „A magyar segédigék rendszere”. In: Telegdi Zs. és Kiefer F. (szerkesztő), *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XVII*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989. 49-103.
- Kardos, Éva (2012). Toward a Scalar Semantic Analysis of Telicity in Hungarian. Doktori disszertáció. Debreceni Egyetem.
- Komlósy, András (1992). Régensek és vonzatok. In: Kiefer F. (szerk.) *Strukturális Magyar Nyelvtan*. 1. Mondattan, 299-528. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Komlósy, András (1994). Complements and Adjuncts. In: Kiefer F., É. Kiss K. (szerk.) *Syntax and Semantics*. The Syntactic Structure of Hungarian, 91-178., San Diego: Academic Press.
- Levin, Beth, Rappaport Hovav, Malka (2002). The Semantic Determinants of Argument Expression: A View from the English Resultative Construction. In: J. Guéron, J. Lecarme (szerk.), *The Syntax of Time*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Simpson, Jane (1983). Resultatives. In: L. Levin, M. Rappaport, A. Zaenen (szerk.), *Papers in Lexical-Functional Grammar*, 143-157. Bloomington, Indiana: Indiana University Linguistics Club.

- Surányi, Balázs (2009a). "Incorporated" locative adverbials in Hungarian. In: É. Kiss K. (szerk.), *Adverbs and adverbial adjuncts at the interfaces*, 39-74. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Surányi, Balázs (2009b). Adpositional preverbs, chain reduction, and phases. In: M. den Dikken & R. Vago eds. *Approaches to Hungarian 11*, 217-250. Amsterdam: John Benjamins.
- Váradí Tamás (2002). The Hungarian National Corpus. In: *Proceedings of the 3rd LREC Conference*, 385-389. Spanyolország, Las Palmas. <http://corpus.nytud.hu/mnsz>
- Wechsler, Stephen (1997). Resultative Predicates and Control. *Texas Linguistic Forum* 38.
- Wechsler, Stephen (2005). Resultatives under the 'event-argument homomorphism' model of telicity. In: N. Erteschik-Shir and T. Rapoport (szerk.), *The syntax of aspect*, 255-273. Oxford: Oxford University Press.

1. Függelék

1. Táblázat

	Találatok száma	Előfordulások száma	Százalékos arány
<i>szárazra</i>	201	6	2,99%
<i>szőkére</i>	57	2	3,51%
<i>laposra</i>	148	4	2,70%
<i>pirosra</i>	500	47	9,4%
<i>zöldre</i>	310	17	5,48%
<i>feketére</i>	410	22	5,37%
<i>szélesre</i>	288	7	2,43%
<i>hőssé</i>	145	7	4,83%
<i>darabokra</i>	500	40	8%
<i>darabjaira</i>	162	23	14,20%
<i>halálra</i>	500	0	0%
összesen	2933	175	5,97%

A 'Találatok száma' a korpuszban keresett névszói rezultatív összes előfordulását jelzi.

Az 'Előfordulások száma' azt jelzi, hogy hány olyan alkalom volt, amikor a névszói rezultatív felől indított keresés találataiban az igekötő és a névszói rezultatív egyszerre fordultak elő.

A 'Százalékos arány' azt fejezi ki, hogy az 'Előfordulások száma' hány százaléka a 'Találatok számának', vagyis milyen gyakran fordul elő a keresett névszói rezultatív igekötővel együtt.

2. Függelék

A 2. Függelék azokat az adatokat tartalmazza, amelyeket a Magyar Nemzeti Szövegtár korpuszából gyűjtöttem ki. Ezekben a mondatokban az igekötő és a névszói rezultatív egyszerre fordulnak elő. A különböző szekciók a névszói rezultatív alapján vannak csoportosítva, a szekciókon belül a mondatok a névszói rezultatív után közvetlenül álló szó alapján abc sorrendben vannak jelen. Ezek a mondatok csak véges igéket tartalmaznak.

1. Szárazra

1. A teljesen hibátlan, ép, kemény barackokat szárazra megtöröljük.
2. Együtt keresték fel a szakácsnőt is - csapzottan, ázottan, lesóványodva -, aki megtörölgette őket szárazra, enni adott nekik, és ott tartotta őket a meleg konyhában egész télen át.
3. Itt most nagyon fertőzött volt a kút, kimertük szárazra, és feloldott mésszel végigszórtuk az alját.
4. Ti Isten dühödt orrlík-lángjától pihés nyárfalevélként lesodortak, hogy szárnyatok szárazra, feszesre lekopott...
5. ...hiába mertük ki a kutat szárazra, húsz perc alatt utánatolult három méter víz...
6. A bábaasszony forró vízzel lemosta a gyereket, ledörgölte szárazra, langyos zsírral megkente hátát...

2. Szőkére

1. ...a fekete hajú Magdikát átfestették szőkére és a Balázs Jóska barátom mentette meg.
2. ...olcsó ruhákat hordott, hosszú nyakláncot, a haját befestette szőkére, mint aki fiatalabbnak akar látszani...

3. Laposra

1. ...taposva melynek nyoma itt lenn bizonyos madárláb az ledagonyázná laposra a sok kis felfújtat...
2. A Samu család sírjait laposra egybekapálták, simították.
3. A kérdés most már csak az, hogy elég laposra összenyomódtunk már, vagy préselődünk tovább május után is?
4. Ezek után engedd le a kereket egy kicsit laposra.

4. Pirosra

1. ...Szászfenes felől a városba vezető úton a várostáblát valaki lemázolta pirosra és felírta rá, hogy " Kolosvár "...
2. Azzal megfordul, és nagy szakértelemmel elmagyarázza, hogy kicsi fakanalat kell csinálni, azt bé kell pirosra festeni, s azután az öble közepén ki kell fűrni.
3. ...helyi Cuvantul liber lap nem csiholná állandó jelleggel a gyehenna tüzét, melyben minket szép pirosra kellene egyenként megsütni.
4. ...kissé összenyomjuk és forró zsírba téve szép pirosra kisütjük.
5. 7-8 perc alatt pirosra megsül, majd jól lecsöpögtetve, papírtörülközővel bélelt tálra rakjuk.
6. Mikor szép pirosra megsült, ráütött vagy hat tojást, elkészült a rántotta.
7. A 4-5 perc alatt szép pirosra megsült tekercseket kiszedjük az olajból, lecsöpögtetjük és papírtörülközőre rakjuk.
8. ...majd a 180 fokos olajban szép pirosra megsütjük (3-4 perc).
9. ...170 fokra felforrósított olajba téve, szép pirosra megsütjük (5-10 perc).
10. ...és a 170 fokos forró olajban szép pirosra megsütjük (6-7 perc).
11. ...végül kevés lisztbe mártva a 170 fokos olajban szép pirosra megsütjük (7-8 perc).
12. ...felvert tojásba és zsemlemorzsába mártjuk, majd a 170 fokos olajban szép pirosra megsütjük (8-10 perc).
13. ...felvert nyers tojásba és zsemlemorzsába forgatjuk, végül a 170 fokra felhevített olajban pirosra megsütjük (8-10 perc).
14. ...170 fokra felhevített olajba tesszük és szép pirosra megsütjük (8-10 perc).
15. Lisztben megforgatjuk és 170 fokra felforrósított olajba téve szép pirosra megsütjük (8-10 perc).
16. ...a 180 fokra felhevített olajba tesszük. 3-4 perc alatt pirosra megsütjük, leszűrjük, majd a fölösleges olajat le is itatjuk.
17. ...a 180 fokra felmelegített olajba téve 4-6 perc alatt szép pirosra megsütjük.
18. ...180 fokra felhevített olajban 2-3 perc alatt szép pirosra megsütjük.
19. ...170 fokra felhevített olajba tesszük a négy hústekercset, és 7-8 perc alatt szép pirosra megsütjük.
20. Egyenként beletesszük a 180 fokra felhevített olajba, és 2-3 perc alatt szép pirosra megsütjük.

21. ...180 fokra felhevített olajban 4-5 perc alatt szép pirosra megsütjük.
22. ...és 180 fokra felhevített olajba téve 3-4 perc alatt szép pirosra megsütjük.
23. A hússzeleteket 180 fokra felforrósított olajba tesszük, és 3-4 perc alatt szép pirosra megsütjük.
24. A fánkokat 180 fokos hőmérsékletű olajba tesszük és 2-3 perc alatt szép pirosra megsütjük.
25. ...ezután 180 fokra hevített olajban 2-3 perc alatt szép pirosra megsütjük.
26. ...egyszerre nem többet négynél, és 2-3 perc alatt szép pirosra megsütjük.
27. A morzsát kicsit rá is nyomkodjuk, majd 180 fokos olajban 4-5 perc alatt szép pirosra megsütjük.
28. ...majd a tésztában megforgatjuk, és a 170 fokos olajba téve 6-8 perc alatt szép pirosra megsütjük.
29. ...ráöntjük a pecsenyezsírt, amelyben a foglyokat pároltuk és forró sütőben szép pirosra megsütjük.
30. ...végül a zsemlemorzsában megmártva 170 fokra felhevített olajban 3-4 perc alatt szép pirosra megsütjük.
31. A szervezőknek volt egy térképük Szalafőrről, aki belépett, annak a házát befestették pirosra, a szeren én maradtam utolsó fehér foltnak.
32. Bemegyünk egy házba, már a lépcső szélén feltűnik, hogy a fokokat befestették pirosra, az előszobában egy széken fejes káposzta...
33. Nem festem be az egész lakmuspapírt pirosra, csak az egyik felét.
34. Elhatároztam, befestem a szoba bútorait pirosra, meggypirosra, most ez a divat.
35. Dolgozók a gyárban befestettek egy nagydarab vasgolyót labdának – pirosra, rá fehér kis pöttyökkel, ahogy kell.
36. Serpenyőben, forró zsíron vékony karikákra vágott hagymát megpirítunk szép pirosra (személyenként 3 dkg-ot), majd szűrőlapáttal kiszedjük és meleg helyre tesszük.
37. ...a hajót újrafestette, két réteg festékkal (a testet fehérre, a fedélzetet halványkékre, a víz alatti részt pirosra), ponyvát szabott rá...
38. Közben a Te lámpád átvált pirosra.
39. Akkor most itt átállok pirosra.
40. Mire elfogynak a gépkocsik, átvált a lámpa pirosra.
41. És átfestem neki pirosra.

42. Kiderült, hogy a Petrográdi Szovjet tagjainak eddigi fehér igazolványait kicserélték pirosra.
43. Kazaltúz a nap nyugatra, ködlő kék hamvakba roskad, befestődik a szoba is estét hirdető pirosra.
44. A levélrés üres száját körbeszegezték valami fémmel, s a csatorna sárkánytorkát újrafestették, pirosra.
45. ...ott találtam egy törött háromkerekű biciklit, amit a nagyapam megheggesztett és befestette pirosra.
46. Simogasson meg barkáid bolyha, sápatag vérem ferd meg pirosra.
47. ...ha történetesen megvásárolja a Főváros, vagy átfestik pirosra?

5. Zöldre

1. A liftesnő villámgyorsan lekapja a golyóstoll védőkupakját, és kihúzza zöldre a szemöldökét, borzongva fut át rajtam a sejtés...
2. Kilenc tőkét ültettem a bástya alá... Szép zöldre befutotta a vadszőlő... - mondta az öregember...
3. A valóságban Turócon, Liptón és Árván kívül mindent be kellene zöldre festeni, a magyarok számára erre megy ki a játék.
4. Az ágon a levél már ezüstben lángol és így megy át szeptember útján hajnalig, amely az ébredő eget fényporral zöldre festi meg...
5. De ha a szenvedély zöldre vált át, mint átkelőhelyek lámpái kis időre, meglódnak a visszafogott lombok...
6. Vettem az egyik vegyesboltban festéket, a köveket befestettem az ugar nemzeti színekre (zöldre, fehérre és kékre), és kiraktam belőlük ugarul a kikötőtől távolabb...
7. Így a nyele egyre hosszabb lett, s belilult zöldre...
8. ...ha ez nem megy, akkor mindenféle ótótkaat átfesteni zöldre, mert csak olyanok mászkálhatnak ottan...
9. ...és másnap korán hívták a festőket, és tavaszra el is jöttek, és lefestették a falat szép zöldre, műanyagfestéssel, amire krétával rajzolni is lehet...
10. Ez egy nagyravágyó madár. Átmázolja magát zöldre.
11. Először csak a házat meszeltem körül, a tornáclábakat festettem ki szép zöldre.
12. Annuska meg Zucker Éva saját kezűleg pingált ki olajfestéssel zöldre.
13. Falai összeeresztett deszkák, amelyek meg voltak festve: mégpedig egymás után következőleg az egyik deszka pirosra, a másik fehérre, s a harmadik zöldre.

14. De a magyar oldalon meglévő híddarabot azért befestette a Gyula-kormány, szép zöldre.
15. Azt mondják, minden piros fonalat kicserélnék a kereskedők zöldre.
16. - Be kell festeni zöldre! - jelentette ki az operatőr.
17. Csak a közlekedési lámpák váltottak át mechanikus pontossággal pirosról gyorsan villogó zöldre.

6. Feketére

1. ...biztonsági okokból - nehogy bűnözők kezére kerüljön - előre lefestették feketére a bankjegyeket.
2. ...vér örvénylik, mint a vízőzön, s az embert ölik és az ember öl, s a halál mindent feketére fest át, ő, mint ki a vak istenek helyett lát...
3. Megfogta a szempilláját és lehúzta, s majdnem feketére kente ki a szemhéját.
4. Szerencsénk volt, hogy éppen akkortájt festettük be feketére sárga tavaszikabátodat.
5. Majd be is füstötte feketére, a szemöldével együtt.
6. Azóta a tengert járjuk, keveset érintkezünk emberekkel, az ablakokat befestettem feketére, anyám úgy tudja, hogy egy szuterénban lakunk.
7. Ilyenkor elszáradhatott tőle a mezőn a fű, a gabonája elérhetett feketére, az állatai is döglődhettek, mint a herék.
8. Befesténém tiszta feketére, csak a szeme villogna!
9. Befestettem egy harisnyát feketére, és az arcomra borítottam.
10. Aranyból öntött magának súlyzókat, befestette feketére, és azt hiszi, senki sem jön rá.
11. Az egyik szökési kísérletnél pedig szappanból pisztolyformát öntött, cipőkrémmel bekente feketére, és azt szegezte az örségre.
12. Lacinak vettek kis barna csizmát, föl nem húzta addig, amíg be nem festették feketére, míg olyan nem lett, mint a többieké.
13. Erre befestették szürkére, pejre, feketére, sárgára.
14. A cipőkérdést Jani intézte, mindenkiét befestette feketére.
15. Pinta, az alkalomhoz illően, tornacipőjének megmondhatatlan színű fűzőjét kicserélte kifejezetten feketére.
16. Utóbbi váltott át és lett általánosan az alapszíne feketére.
17. 6mm-es flóbertbe a lefűvónyílásokba menetet vágott, és csavart tekert bele, majd lefűrészelte a fejét, és lefestette feketére.

18. S hol sütötte le a nap ilyen feketére?

19. ...az volt az első dolgom, hogy a csukaszürke katonanadrágot megfestettem feketére.

20. ...előtt pár nappal vettük észre, a színpadtér nem bírja el a fehér jelmezt, át kellett festeni az egészet feketére.

21. Laci barna csizmáját befőstette feketére.

22. Hanem a dolog vége ezzel még nem következett el, de sőt a leves csak azután főtt meg feketére.

7. Szélesre

1. A beszélgetés is ott fog megtörténni - tárta ki szélesre a kaput ez a hihetetlenül magas pingvin.

2. Piros szoknyát viselt, s a derekán felül csak inget, mit a nyakán szélesre kihajtott.

3. A jövő, úgy látszik, annak a háznak ablakaival nyílik ki előttük, amelyet beköltözés előtt jó szélesre kitárnak, hogy legyen elég levegőjük.

4. ...odakint viszont felkapcsolni a lámpákat, és a fény felé vezető ajtót szélesre kitárni.

5. A roppant rom körül határtalan szélesre s hosszúra a holt homoksík némán szétterül.

6. A rendőrség a szóban lévő eljárási cselekménnyel nem csupán indokolatlanul szélesre terjesztette ki az esetlegesen gyanúsítható személyek körét...

7. Kibuggyant a folyó teste, mint a vízi hulláé, sok kilométer szélesre.

8. Hőssé

1. ...hogyan az ész az érdek rimája, és hogy magát sugaras hőssé a bitang is hogy költi át, s ha van is...

2. Láthatod mekkora hőssé nőtte ki magát.

3. Azok szeretetéért, kenyérfarcáért éheznek, akik lírai hőssé változnak át a versekben viszonzásul.

4. S mivel csurrant-cseppent a pénz, Cozma amolyan népi hőssé, a bányászok szemében félistenné lépett elő, akinek egyetlen füttyentésére ezrek mozdultak meg.

5. ...miközben egyik küldöttséget a másik után menesztették a barlangba, hogy Minótauroszt, a félbikát átminősítsék pozitív hőssé.

6. Az én képzeletemben az ott történtek kapcsán változott át Trebich Laci egy mesebeli, lázadó hőssé.

7. A város lakosságának képzelete egyetlen " hőssé " gyúrta össze ezeket az utasokat, akit a sajtó " a névtelen bosszúállóként " emleget.

9. Darabokra

1. ...azzal szétzúzni, ahány szuvenírt csak lelni a pulton, aztán szétverni darabokra a parti szegélyen bodrik tarka sorát...
2. Megy szét darabokra a világ.
3. Olykor néha hébe-hóba széjjelesik a testem nem sejtekre nagyobb darabokra adagokra de nem is funkciók szerint...
4. ...mely egyre sikerebben veri szét apró darabokra az SDK frakcióját.
5. ...miközben apró darabokra esett szét a társadalom...
6. ...a rideg anyagok forgácsa viszont kisebb-nagyobb töredezett darabokra esik szét.
7. A magyar himnusz darabokra esik szét, mintha kánont énekelne a stadion.
8. ...ennek azonban állandóan törik a hegye, újrahegyezéskor a fatok morzsolódik, darabokra esik szét.
9. Fejében valaki elsütött egy irtózatoss dörrenéssel kisülő startpisztolyt, amitől úgy érezte, hogy darabokra esik szét.
10. Amikor dió nagyságú darabokra esik szét, tegyük hozzá 3 evőkanál mézet, és süssük bele a morzsába.
11. ...a tárgyak nem emelhetők ki egyszerűen a homokból, mert rögtön darabokra esnének szét.
12. Apró, csillogó darabokra hullott szét ez az arc, mégis egyetlen ragyogó csepp volt.
13. Sokszor körömnagyságú darabokra is szét kellett vágni az apró mozaikot...
14. ...a tömböt darabokra kell lebontani mielőtt neki lehetne látni a csiszolásnak.
15. Felrobbant egy aknán. Apró darabokra ment szét a teste.
16. Érezte, fájdalma egy bizonyos idő után már nem fokozódhat, hanem megtörik, darabokra szakad szét...
17. Pusztító, hogy már reped sisteregve, tűzbuborékai, s véres gőzei tódulnak ki a repedéseken, s készül hullni darabokra szét, hogy összetörve...
18. ...a szibólumok kincsházát, az emberi kultúra hatalmas alkotását cincálják szét darabokra...
19. Utána 10 dg gombát folyó vízben alaposan megmosva vágjunk fel kisebb darabokra...
20. A jéguskót később a szél fölborította, szétört darabokra...

21. Összetépte, kicsi darabokra, és letömködté a lefolyónnyíláson...
22. A mi jó Bálint papunk most biztos azt számolja, hogy ha a Holdat szétvágánk apró darabokra, hány faggyúgyertya telne ki belőle.
23. Ha már úgyis szétdarabolják 50-es darabokra, hát jó lesz ez jövőre is.
24. ...a Régi idők mozija viszont darabokra, kötetekbe hullik szét.
25. Nem kell az egészet szétszedni darabokra, mert nem lácc semmit.
26. Ha nem találom zárva az ajtót, akkor leakaszthattam volna a kardot és szétvághattam volna darabokra, ne mozogjon tovább.
27. Hogy széttört nagy cserepekre, hab-daganat szeletekre, növény-eres darabokra, növény-tojás cafatokra.
28. Amikor ami szorította, tartotta egyben, a leheletvékony burok, az esik szét darabokra, töpped össze, lesz egyszerre kisebb...
29. Szétpattan apró darabokra.
30. A sajtot morzsoljuk szét apró darabokra.
31. Hatalmas kötömböket kellett teherautóra rakni, elszállítani, majd nagykalapáccsal szétverni apró darabokra.
32. Az összeragadt szemeket szedjük ki, és csipkedjük szét kisebb darabokra.
33. A végtelen türelem, mely összerakta, miért volt s miért van, hogy ugyanúgy szétszedi sejtjeinket darabokra.
34. ...két csomag zödhagymát (ha nincs, póréhagyma is lehet) tisztíts meg, és vágj fel kb. 1 cm-es darabokra...
35. ...nem lehetne valahogy szétszedni darabokra?
36. ...mintha titkon egyébre se vágynék, minthogy szételessék romló-bomló darabokra.
37. Össze fog törni darabokra.
38. ...vágjuk fel kb. 4 centiméteres darabokra.
39. Magozzuk ki a paprikát, és vágjuk le egyenlő darabokra.
40. Csak ami nincs, annak van bokra, csak ami lesz, az a virág, ami van, széthull darabokra.

10. Darabjaira

1. ...ugató géppuskák és bőgő motorok mennydörgésétől rázkódott az ég, mintha darabjaira akarna szétszakadni.
2. Úgy, hogy a legények előbb szétszedték darabjaira és fönt, a ház gerincén összerakták...

3. ...a robbanás által megviselt hajótest egyszerűen darabjaira esik szét az emelő-feszítő erők miatt.
4. Ha a politikai versenytárs nemzeti jelszavakra összpontosít és a hagyományos " nyugatos " pólus darabjaira esik szét vagy nagyjából üres - miért ne lehetne azt legalább részben elfoglalni.
5. A Független Kisgazdapárt irányításával a magyar mezőgazdaság darabjaira hull szét.
6. Richard Holbrooke által tető alá hozott tűzszünet darabjaira hullik szét...
7. ...ellenkező esetben a maradék Jugoszlávia darabjaira hullik szét.
8. A miniszter akkori indoklása szerint ez volt az egyetlen ésszerű lépés annak megelőzésére, hogy darabjaira hulljon szét az 1998-as nagypénteki egyezmény alapján létrejött északir politikai intézményrendszer.
9. ...melléképület, akár egy padlóra ejtett porcelánváza, darabjaira hullott szét a Dunaparton.
10. Amikor a Szovjetunió csaknem pontosan hét évvel ezelőtt darabjaira hullott szét...
11. ...aki szerint Indonézia darabjaira robban szét.
12. ...amikor 38 perccel a felszállás után a skóciai Lockerbie település felett darabjaira robban szét.
13. ...hogy a világunk széthullt darabjaira s csupán a foszlányait érzékelhetjük mi, elvalótlanított és idióta emberek.
14. ...szerda Indonézia darabjaira szakadhat szét...
15. ...hogy a csodálatosan megkomponált virágdíszleteit előadás után darabjaira szedik szét.
16. Nagyobb konfliktusok nélkül darabjaira szedte szét hatalmas birodalmát.
17. ...egy épületet nem lehet darabjaira szétszedni és elvinni egy másik országba...
18. A kultúra területére betört civilizációs normák - ellenállás hiányában - így szedték szét darabjaira...
19. A negyvenöt évvel korábban egyszerre létrejött " szovjet tömb " egyszerre esett szét darabjaira - Kelet-Közép-Európa nemzetei visszanyerték szabadságukat.
20. Ha szétszedjük az agykontrollt darabjaira, mint már írtam, egy csomó hasznos dolgot találunk.
21. Ha az Osztrák-Magyar Monarchia és benne Magyarország nem hullik szét darabjaira, talán ma is Európa legboldogabb állama lenne.

22. Sok múlik azon, hogy az elkövetkező három-négy évben az együttes szétesik -e, szétzuhan -e darabjaira, tovább züllik -e, vagy pedig meg tud újulni.

23. ...s egy papírlapot szedett elő, a fölparcellázott monarchia esett szét rajta darabjaira.